

Pasaulio lietuviai gedi žymios mokslininkės, Kanados lietuvės Birutės Galdikas

Eidama 80-uosius metus mirė lietuvių kilmės pasaulinio garso antropologė, orangutanų tyrinėtoja Birutė Galdikas.

Pasauliolietuvis.lt

„Vytauto Didžiojo universiteto bendruomenė liūdi šiandien netekusi pasaulinio garso lietuvių kilmės antropologės, žymiausios orangutanų tyrinėtojos, šiuolaikinės primatologijos, gamtos apsaugos, etologijos specialistės, VDU garbės daktarės, profesorės Birutės Galdikas, kuri nuolat dalyvavo ir palaikė VDU veiklas. Profesorė mirė Los Andžele, Jungtinėse Amerikos Valstijose po sunkios ligos“, – kovo 24 d. pranešė Vytauto Didžiojo universitetas (VDU).

Pasak Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkės Dalios Henke, Birutės Galdikas netektis paliks gilų pėdsaką tiek mokslo pasaulyje, tiek ir pasaulio lietuvių gretose.

„Su giliu liūdesiu sutikome žinią apie Birutės Galdikas netektį. Pasaulis prarado unikalią mokslininkę, o lietuvių bendruomenė – žmogų, kuris, nepaisant pasaulinės šlovės, niekada neišsižadėjo savo šaknų. Nors didžiąją gyvenimo dalį Birutė paskyrė Indonezijos gamtai, ji ne kartą pabrėžė, kad būtent lietuviška kilmė ir tėvų perduota pagarba gyvybei suformavo jos pasaulėžiūrą. Jos pasiekimai tyliai, bet svariai primindavo pasauliui apie Lietuvą. Reiškiame nuoširdžią užuojautą artimiesiems. Jos mokslinis palikimas ir ištikimybė savo identitetui liks įkvepiančiu pavyzdžiu mums visiems“, – sako D. Henke.

Lietuvos prezidentas Gitanas Nausėda išreiškė užuojautą dėl B. Galdikas mirties.

„Netekome asmenybės, kuri visame pasaulyje buvo tapusi ryškiu kovos už gyvosios gamtos išsaugojimą simboliu. B. Galdikas, pasaulinio garso mokslininkė, visą savo gyvenimą pašventė gamtos apsaugai, jos tyrinėjimams. Ir ištisoms kartoms Lietuvoje ir pasaulyje tapo įkvėpimo saugoti mūsų planetą, jos gamtos įvairovę, šaltiniu ir pavyzdžiu“, – sako G. Nausėda.

Užuojautą dėl B. Galdikas mirties pareiškė ir užsienio reikalų ministras Kęstutis Budrys.

„Prof. Birutė Galdikas buvo viena ryškiausių lietuvių kilmės asmenybių pasaulyje – išskirtinė mokslininkė, visą savo gyvenimą pašventusi gamtos apsaugai ir nykstančios orangutanų populiacijos tyrimams. Savo plačia akademine ir visuomenine veikla Birutė Galdikas ne tik praturtino pasaulinį mokslą, bet ir nuolat garsino Lietuvos vardą, puoselėjo savo baltiškas šaknis ir išliko įkvepiančiu pavyzdžiu ateities kartoms. Reiškiu nuoširdžią užuojautą jos artimiesiems, mokslo bendruomenei ir visiems, kuriems profesorės darbai ir asmenybė buvo artimi“, – teigia K. Budrys.

VDU rektorė Ineta Dabašinskienė teigia, kad B. Galdikas indėlis į mokslą ir gamtosaugą yra išskirtinis.

„Pirmiausiai ji nusipelnė pasauliniam mokslui ir ne tik mokslui, turbūt visai gamtos apsaugai. Kaip žymi antropologė ir viena iš žymiausių orangutanų tyrinėtojų, ji nusipelnė didelės pagarbos ir pripažinimo pirmiausia savo veikla, savo tyrimais. Tas pasaulinio masto pripažinimas per apdovanojimus, pagaliau dokumentinių filmų apie ją sukūrimas, knygų pristatymai ir visos kitos publikacijos tik ir liudija tą neįtikėtiną jos indėlį į bendrą akademinį lauką, bet taip pat į žmonių kasdienybę, į gyvūnų ir gamtos apsaugą. Manau, šie dalykai tiesiog neatsiejami“, – antradienį LRT RADIJUI sakė I. Dabašinskienė.

Įspūdinga B. Galdikas biografija

Kaip rašo VDU, prof. Birutė Marija Galdikas gimė 1946 m. gegužės 10 d. Vysbadene, Vokietijoje. 1966 m. ji baigė psichologiją Britų Kolumbijos universitete, 1969 m. antropologiją Kalifornijos universitete Los Andžele (UCLA). 1978 m. ji UCLA apsigynė ir antropologijos mokslų daktarės laipsnį. Birutė Galdikas buvo Džakartos nacionalinio universiteto, Simono Fraserio universiteto

Kanadoje, Britų Kolumbijos universiteto profesorė.

„Tėtis išeidavo pro namų duris, ištiesdavo ranką, o laukiniai paukščiai sutūpdavo jam ant delno ir lesdavo duonos trupinius. Toks artimas jis buvo gamtai. Ir tai buvo Los Andžele. Labai didžiuojusi savo lietuviškomis ir baltiškėmis šaknimis ir labai vertinu palaikymą bei pagalbą, kurios sulaukiu iš Lietuvos ir lietuvių“, – 2023 m. sakė Kaune viešėjusi profesorė Birutė Marija Galdikas.

Prof. Birutė Galdikas buvo pirmoji mokslininkė pasaulyje, pradėjusi nuodugniai tyrinėti orangutanus. Jos dėka buvo gerokai išplėstos žinios apie šios didžiųjų beždžionių rūšies elgseną, gyvenamąją aplinką ir mitybą. Tyrinėti primatus Birutė Galdikas paskatino žymus antropologas profesorius Louisas Leakey. 1971 m. ji atvyko į Indoneziją, Tandžungputingo nacionaliniame parke įkūrė orangutanų stebėjimo centrą. Mokslininkė sukūrė ir įgyvendino ne vieną orangutanų tyrimų ir išsaugojimo projektą. 1986 m. ji įkūrė Tarptautinį orangutanų fondą, kuris veikia JAV, Indonezijoje, Australijoje, Kanadoje, Didžiojoje Britanijoje.

Profesorės Birutės Galdikas gyvenimas ir darbai aprašyti knygoje, apie ją sukurta dokumentinių filmų Indonezijoje, Japonijoje, JAV, Prancūzijoje, Italijoje, Australijoje. Tarp įvairių jos pelnytų apdovanojimų – Jungtinių Tautų pasaulinė premija, E. Bauerio Žemės didvyrės premija, PETA humanitarinė premija, Tylerių aplinkos apsaugos premija ir aukso medalis.

Profesorė dalyvavo Lietuvos mokslininkų rengime, skaitė paskaitas, priėmė jaunuosius tyrėjus praktikai Borneo saloje, daug kartų lankėsi Vytauto Didžiojo universitete ir skaitė paskaitas jo studentams.

2010 metais Vytauto Didžiojo universitetas prof. B. Galdikas suteikė garbės daktaro vardą. Tų pačių metų liepos 6-ąją, Valstybės dienos proga, prezidentė Dalia Grybauskaitė profesorę apdovanojo Lietuvos valstybės Ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Karininko kryžiumi. Šio vizito Kaune metu prof. B. Galdikas buvo įteiktas jubiliejinis VDU šimtmečio medalis, įsteigtas minint Lietuvos universiteto įkūrimo metines.

2021 m. profesorė prisijungė prie Prezidento Valdo Adamkaus Premijos, skiriamos už pastangas atstatyti gamtinę aplinką ir užtikrinti tvarumą, komiteto. Premiją kartu su VDU ir Kauno miesto savivaldybe įsteigė Prezidento V. Adamkaus

biblioteka-muziejus ir Danos Gedvila fondas. Gamtosaugininkė taip pat dažnai lankydavosi VDU Botanikos sode augančioje savo vardo ąžuolų giraitėje. Praėjusiais metais buvo numatytas profesorės dėstymo vizitas VDU, tačiau dėl suprastėjusios sveikatos jį teko atšaukti.

Paskutinė prof. Birutės Galdikas paskaita, skaityta Vytauto Didžiojo universiteto studentams (2023 m.)

„Tėtis išeidavo pro namų duris, ištiesdavo ranką, o laukiniai paukščiai sutūpdavo jam ant delno ir lesdavo duonos trupinius. Toks artimas jis buvo gamtai. Ir tai buvo Los Andžele. Labai didžiuojusi savo lietuviškomis ir baltiškoms šaknimis ir labai vertinu palaikymą bei pagalbą, kurios sulaukiu iš Lietuvos ir lietuvių“, – 2023 m. sakė Kaune viešėjusi profesorė Birutė Marija Galdikas.